AMERIKAI ÚTINAPLÓ

BÁRÁNY BALÁZS

A KÖLTÖZÉS

„*Your wife is hot – time to get your A/C fixed*" – üzeni életszerűtlenül nagy betűkkel egy sztráda menti hirdetőtábla, a szöveg kétértelmű, autóklíma-karbantartásra vonatkozó áthallásos mondanivalóját stílszerűen megtámogatva egy bikinis szőkével. Felettébb ironikus, ugyanis kora reggel óta utazunk egy klíma – és szőke nő – nélküli autóban, három felnőtt, egy kutya és annyi elemeire bontott bútor és használati tárgy társaságában, amennyit csak be lehet préselni egy sokat látott 2012-es Chevrolet Cruze-ba. Egy éppen végéhez érő életszakasz tárgyi summája ez, ami persze puszta materiális sallangként eltörpül ugyanezen időszak lelki és intellektuális töltete mellett. Ahogyan a pihenőhely hűvöséből kilépve a kocsi felé indulok, a kegyetlen floridai hőség és a hírhedt I95-ös autópálya zúgása jól összehangolt offenzíva keretében mellbe vágnak. Csak egy laptoptöltőt kell behoznom, az esti szállást ugyanis még jó lenne lefoglalni, mielőtt továbbindulunk. Az expedíció sikeres kivitelezése után megváltás belépni az európai szemmel indokolatlanul hideg épületbe, örömömben be is állok még egy kávéért a sorba. Néhány méterrel odébb, a rendelésükre várók között tisztes távolra áll egymástól egy szivárványszínű öklöt ábrázoló, *PRIDE* feliratú pólót viselő tinédzser és egy *Back the Blue!* címkéjű [az amerikai rendvédelmi szervek mögött ezzel a szlogennel kiálló – *a Szerk.*] *baseball*sapkában feszítő egyetemista korú srác. Megmosolyogtató, ahogyan az ideológia elsorvad a vegytiszta konzumerizmus és koffein utáni sóvárgás árnyékában. Amíg várakozom, arra gondolok, talán a Dunkin Donuts közepes pörkölésű arabica kávéja lehet a nagybetűs Nyugat utolsó reménysége és bástyája, az Amerikai Alkotmány méltó utódja és a magukat eltérő világnézetű polgártársaiktól és a realitástól egyaránt ijesztő távolságra száműző aktuálpolitikai pszichózisban szenvedők megmentője. Mielőtt azonban ezzel kapcsolatos mélyebb politológiai fejtegetésekbe merülhetnék, hirtelen felbukkannak a lányok is, a szemem sarkából látom, amint a bérelt Nissan Altima mérsékelt eleganciával begördül a parkolóba. Ekkor persze még egyikünk sem sejti, hogy szűk egy hét múlva ugyanez az autó totálkárosan hever majd egy massachusettsi árokban – de hát az ember az ilyesmit nem igen szokta előre sejteni.

Sokan attól tartanak, hogy az egyre csak terjeszkedő betondzsungel ridegsége hamarosan felfalja azt a keveset is, ami a régi Floridából még megmaradt. Talán igazuk van, legalábbis ami az állam délkeleti részét illeti. Van egy mondás errefelé: *Floridában minél északabbra jársz, annál délebbre kerülsz*. Nemcsak frappáns, de helytálló is ez az elsőre logikátlannak tűnő állítás – a klasszikus amerikai Dél ugyanis valahol Gainesville magasságában kezdődik s néhány

Látványosság – A Wendover Will 19 méter magas neon *cowboy*szobra (Pat Denner, 1952) West Wendoverben (Nevada), 1975
(Fortepan / Sárosi Imre)

államával északabbra ér véget. Hogy ez az északi határ pontosan hol is húzódik, azt gyakorlatilag lehetetlen megmondani, a konszenzusos megoldást a *country*dalszövegek által unásig hivatkozott Mason–Dixon-vonal szokta jelenteni. Ami viszont a University of Floridának otthont adó, valamint a *rock n' roll* ikon Tom Petty szülőházával is büszkélkedő Gainesville-től délre esik, az maga a megfejthetetlen talány. Amíg a délnyugati városok, Naples, Ft. Myers, Sarasota koherensebb, amerikaibb hangulatot árasztanak, addig a túlsó oldalon, az Atlanti-óceán partvidékén nagyjából 150 kilométernyi sávon húzódó Miami *metroplex* maga az eklektikus szürrealizmus. Ennek a különleges, megfejthetetlen világnak teljes szövetét áthatja egy állandósult latin lüktetés, zenei és életviteli szempontból egyaránt, ehhez társulnak a karibi ízek és illatok, mindezt pedig a modern Amerika állami és közigazgatási keretrendszere szegélyezi. A helyi társadalom kis túlzással a következő csoportokra bontható: gazdag nyugdíjasok; fiatal, *service* szektorban dolgozók; diákok; drogdílerek és ápolónők; internetes pornóban utazók és egyéb simlis üzletemberek; a senki által sem kedvelt New York-i és torontói „hómadarak", azaz a hideg elől menekülve időszakosan Floridában élők; aztán illegális és kevésbé illegális bevándorlók, vallási fanatikusok, kubaiak, dominikaiak, brazilok és haiti származásúak.

Ez természetesen egy komikusan elnagyolt, talán igazságtalanul szubjektív felsorolás, de arra rávilágít, miért is vált ki Délkelet-Florida ilyen erős pozitív és negatív érzelmeket különböző emberekből – az államnak ez a része ugyanis mind a mai napig formálódóban van. Komoly kiváltság személyesen jelen lenni a történelem egy ilyen ritka, fényes villanása során, amikor egy régió, ország vagy kontinens fundamentális karaktere és jellege még nem szilárdult meg teljesen. Az Egyesült Államok történelmi kontextusában jelentős tartalommal bíró *last frontier*, azaz a legvégső határvidék koncepciója jut mindig eszembe erről a területről: bár a leggyakrabban Alaszka kapcsán emlegetett kifejezés a vad, nyers, zabolátlan vadont maga alá gyűrő civilizációs expanzió kifejezésére hivatott, én nem redukálnám puszta földrajzi dimenzióra a terjeszkedést. Legalább ennyire lelki és kulturális is. A formálódás folyamata kiismerhetetlenül komplex, ahogyan az is, hogy az egyszerre megjelenő, megszámlálhatatlan hatás mennyiben idéz elő kölcsönös katalizációt, illetve mennyiben oltja ki egymást. Mindezen sokféleség közepette is, főleg Miami-Dade, Broward és Palm Beach megyékben megkérdőjelezhetetlen a latin, azon belül is a kubai hatások dominanciája – a kávétól a politikáig.

> az amerikai államok a mai napig formálódnak

NAPSZÍTTA BÚCSÚ FLORIDÁTÓL

Vissza tehát a rogyásig pakolt, légkondi nélküli kocsihoz: immár némileg felfrissülve haladunk tovább északnak; Dél-Florida sajátságos, mediterrán stílusú villák, kocka alakú beton társasházak és nyomasztó üveg irodakomplexumok fémjelezte miliője pedig lassan, de biztosan kezd a mérföldekkel együtt elmaradozni mögöttünk. Helyüket új tájak, építészet és akcentus veszik át – közeledünk a történelmi Dél határához! Így utazunk az ismeretlen világban még néhány órát, a két autó, öt ember és egy kutya. Velünk együtt ő is most kezdi megérteni, hogy ezután semmi sem lesz már úgy, ahogyan eddig volt. Noha szükségszerűen keserédes és kissé fájó is, ettől még nem feltétlenül rossz, *hiszen az újnak helye csak ott lehet, ahonnan a régi már távozott*. Hirtelen szakadozni kezd a rádió, és végre átlépjük a Florida–Georgia-államhatárt. Nem vár és nem üdvözöl minket más, csupán a lelki szemeink előtt a távolban felsejlő baljós mocsarak és egykori ültetvényes nagybirtokok, illetve a kietlen sivárság az izzó autópálya mindkét oldalán, ameddig csak a szem ellát. Fáradtan, mégis izgatottan tesszük meg az aznapi célállomásunk előtti utolsó pihenőig hátralevő utat, ekkor már jócskán Georgia állam belsejében járva. Szinte megváltás végre kiszállni a kocsiból, még akkor is, ha az általunk jó érzékkel választott benzinkút nem különösebben hívogató.

Az ütött-kopott épülettől néhány méterre tagbaszakadt farmerek álldogálnak beszélgetésbe merülve egy *pick-up*nak támaszkodva, a külvilággal látszólag

Anyai intelmek –
A sebességhatár betartására figyelmeztető felirat az autópályán
(Bárány Balázs felvétele)

nemigen törődve. Belépve akaratlanul is egy fiatal nőre emelem a tekintetem: csontos, fakó karjában szüntelenül síró csecsemőt tart. A gyermek, a maga artikulátlan őszinteségében feltehetően éppen annak ad hangot, mely szerint kisgyermekes anyáknak kifejezetten ellenjavallott egy romos benzinkút félkarú rablója előtt ülve hódolni játékszenvedélyüknek, mindezt szülői feladataik teljes negligálásának jegyében. Nincs választásom, igazat adok a megingathatatlan érveket felsorakoztató, szakadatlanul ordító csecsemőnek. A nő fogsorát – vagy inkább annak részleges hiányát – elnézve a hideg is kiráz, ha belegondolok, mire tervezi költeni azt a pénzt, amit fejben már ezerszer is megnyert

Kisvárosi idill –
Az Appalach-hegység előszobája
(Bárány Balázs felvétele)

– a valóságban pedig rendre elvesztett – a játékgép előtt ülve. Hirtelen elfordulok. Ösztönös mozdulat, zsigeri menekülés a posztmodern szegénység és drogfüggőség ezen hús-vér manifesztációjától. A családi antiidill után egyértelmű felüdülésként hatnak a szuvenír *baseball*sapkák, ahogy türelmesen sorakoznak a terem átellenes sarkában – rajtuk a legellenségesebb politikai szlogenek, amelyeket életemben láttam.

Ideje némi frissítőt venni. A választék nem is rossz, én azonban tudom, mit akarok: céltudatos, már-már parancsoló mozdulattal bökök a pult mögötti vitrinben lapuló, jó öreg Black&Mild felé, utána pedig egy doboz Coca Colát kérek. Így tisztelgek a helyi gasztronómia nagysága előtt. Érdekes megfigyelés, hogy amíg Boca Raton belvárosában szinte szentségtörésnek hatott egy-egy ilyen szivarka, addig ez a miliő egyenesen könyörög, hogy végre rágyújtsak egyre. A könyörgés hamarosan meghallgattatásra talál, alig két perccel később már az épülettől tisztes távolban, a termőföldek peremén bámulok a végtelen semmibe, szám szélében rezignáltan füstöl friss szerzeményem. A füst finom függönyén át figyelem a sivár tájon szétfolyó, mindent beborító naplementét. Ez a remegve izzó fénykorong mintha az egész világot akarná lángba borítani, megmagyarázhatatlan dühének középpontjában a végeláthatatlanul terpeszkedő, szikkadt, rég elfeledett georgiai szántóföldekkel. A magányos nyugalom egy életen át menekülő, illékony pillanatából hamar kiragad egy pozitív gondolat: eszembe jut ugyanis, hogy az egyetemi tanszékem, a tavaszi és őszi szemesz-

terek közötti űrt áthidalandó, a nyári időszakra munkát ajánlott. Egészen pontosan a nyár második felére szól az ajánlat, így júniusban néhány hetet az óceán túlsó oldalán is lesz lehetőségem eltölteni. Multimilliomos bizonyára nem ebből leszek, de a lakbér miatt így ismét nyugodtan alhatok majd egy darabig, az egyetem segítőkész nagyvonalúsága pedig önmagában hálával tölt el. Azt is külön kiemelték, hogy az előttünk álló szemeszterben végre önállóan is tarthatok órákat, nagyjából száz-százhúsz hallgató előtt. Ironikus módon a kurzus az Egyesült Államok politikai rendszeréről és annak történelmi hátteréről szól – erre a gondolatra akaratlanul is elmosolyodom. Mire idáig jutok a belső eszmefuttatásban, a Black&Mild már rég leégett, nem hagyva mást maga után mementónak, mint a jól ismert kesernyés ízt a számban. Nem bánom, sőt. Pont olyannak szeretem a szivaromat, mint Thomas Hobbest: magányos, szegény, rút, kegyetlen és rövid.

EGY MÁSIK AMERIKA

Macon, Georgia: bár a bűnügyi statisztikák nem sok jót ígérnek, mégis kifejezetten barátságos kisváros benyomását kelti. Egyenesen úgy érezzük, valami csoda folytán valódi oázisba botlottunk a relatív semmi közepén. Ha Isten Magyarországra teremtette volna, Macont ma bizonyára alföldi mezővárosként tartanánk számon. A motel parkolójában szétválunk: amíg ketten átveszik a szobakulcsot, addig mi türelmesen várakozunk. Indokolt és szükségszerű ez a taktikai manőver, ugyanis sejthető, hogy a személyzet nem nézné jó szemmel, amint a két felnőtt helyett beállítunk a két kocsi – öt felnőtt – egy közepes termetű kutya alkotta konvojunkkal, mint valami déli *exodus* izzadt, groteszk előfutárai vagy éppen leharcolt utóvédjei. Amint a kulcs nálunk, indulunk is a belvárosba. Először látom a Floridán túli Amerikát! Teljesen magával ragad a 19. század historizáló építészetének nagyzolása a modern kávézóláncok és 7-Eleven boltok tőszomszédságában. Van itt minden: olaszos reneszánsz villa, ógörög neoklasszicista remekmű, neogót katolikus templom, lassan azon sem lepődnék meg, ha itt ülne velünk az autóban Marty McFly, mi pedig visszarepültünk volna az időben egy jó másfél évszázadot.

> **nem utálják neurotikusan a saját otthonukat**

A belváros élettel és optimizmussal teli lüktetése jót tesz az egész napos utazást követően – fiatalok, kisgyermekes családok, idősek egyaránt élvezik a *historic downtown* nyújtotta lehetőségeket. Szinte mind helyiek, és én arra gondolok, milyen üdítő, amikor valaki nem utálja neurotikusan a saját otthonát – szimplán csak annak tekinti, ami, a védekezés és önostorozó hasonlítgatás helyett pedig marad ideje élvezni a valóban jó dolgokat. Talán más város jobb, nagyobb, izgalmasabb, de ez feltehetően hidegen hagyja az egyszeri maconi polgárt, ő ugyanis nem más városban lakik, hanem pont itt.

Miután az előre várható, ám mégis indokolatlanul hosszú tanácskozást és vitát követően végre beülünk egy szimpatikus étterembe, valami szokatlanra leszek figyelmes. Egy európai szemmel ritkán látott tárgy úszik el kecsesen előttem a levegőben, nagyjából szemmagasságban. A tárgyhoz tartozik továbbá egy bőrből készült öv, ahhoz pedig egy nagydarab, rövidnadrágos férfi. A pisztoly tiszteletet parancsolóan tovalebeg, nekem pedig eszembe jut, hogy míg Floridában néhány kivételtől eltekintve csupán a *concealed carry* – azaz „rejtett fegyverviselés" – engedélyezett, addig Georgiában az *open carry* – azaz a nyílt – is teljesen törvényszerű. Ekkor bevillan, hogy nemzetközi diákként nem igazán kedvez nekem ez a fegyverviselősdi: gondoljon az ember bármit is erről a megosztó témáról, azt el kell ismerni, hogy van benne valami hűvös logika: vagy mindenkinek lehet, vagy senkinek. Itt azonban mindenkinek lehet, csak nekem nem. Ezt végig gondolva jót derülök védtelenségemen.

Lassan kihozzák a vacsora minden fogását, én pedig nem kis erőfeszítés árán megállom, hogy a civilek fegyverviselési jogának extrém korlátozását nevezzem meg a modern európai civilizáció egyik legnagyobb bűnének és hibájának. Pedig izgalmas beszélgetés lenne, ugyanis nagyjából fele-fele arányban oszlanának el a vélemények; egy amerikai és egy libanoni fegyverviselést

támogató szavazat mellé egy brazil és egy angol ellenérv társulna. A képzelt beszélgetés hevessége végül feltehetően akkor kerülne nyugvópontra, amikor kollektíven konstatálnánk, hogy pont az adja Amerika szépségét, hogy *itt minden igényre van egy megfelelő állam*. Gondolhatsz bármit a fegyverviselésről, a halálbüntetésről, a pandémia alatti maszkhasználatról, a nyílt utcán füvezésről vagy a jövedelemadó ideális mértékéről, vágyhatsz sarkköri vagy trópusi klímára – valamelyik államban bizonyosan megtalálod a számításaid. Hogy még ennél is tovább menjek a pátoszos amerikanizmusok terén: filozófiai értelemben az adja a hatalmas ország páratlan jellegét, hogy az efféle eltérő vélemények nem csupán megférnek egyazon vacsoraasztal mellett, de valahol ki is egészítik és ellensúlyozzák egymást.

Korán visszaérünk a szállásra – szerintem és J szerint túl korán. Mivel mi nem vezetünk, néhány óra plusz alvásról pedig örömmel lemondunk, így hamar megszületik a döntés, hogy egy-két italra nézzünk még be valahová. A külvárosi elhelyezkedés nem sok jóval kecsegtet, de végül kinézünk egy Applebee'st néhány blokkal odébb. J fél évvel utánam érkezett az egyetemre, a kvantumfizika-doktoriján dolgozik, angol. Neki sem volt egyszerű ugrás Dél-Floridába érkezni, de nem az a típus, aki ne találná fel magát egy-egy új helyzetben. Otthon barátnő várja, illetve a lehetőség, hogy élőben nézhesse szülővárosának, a Leicesternek a meccseit (hazaiból az utóbbi években egyet sem hagyott ki, de idegenbeli összecsapásokból sem sokat). Többek között ezekről mesél, amint egyre több üres korsó kezd katonás rendben sorakozni előttünk, mintha díszszemlére készülnének. A bejárathoz közel eső boxunkból az ablakon, a parkolón és az úton is túl felsejlik egy vörös színű neon hatos. Kimondatlanul is tudjuk, hogy kihoztuk ebből a napból, amit lehet, ideje indulnunk, ez az este abszolút zenitje. Európaiként továbbra is megdöbbentő, hogy a legszűkebb belvároson kívül egy épkézláb járdát alig találni, egyéb gyalogosbarát infrastruktúráról nem is beszélve. Ennek ellenére nem adjuk fel, kissé imbolyogva bár, de kitartóan követjük a látszólag az égből alászálló neon hatost. Applebee'sből hazasétálni a Motel 6-ben található szállásunkra, fölöttünk a sötét, nehéz déli éjszaka, mögöttünk Florida emléke, előttünk pedig egy hamisítatlan, keleti parti *road trip* a maga minden ígéretével: ez lenne az a híres Amerikai Álom?

A MAGÁNY EPICENTRUMA

Reggel korán útnak indulunk, Macon délibábos városképe pedig hamarosan emlék már csupán. Dél körül hatalmas, sötét hegygerincek sziluettje töri meg a horizontot: az Appalache-hegység tekintélyt parancsolón jelzi, a *Deep South* poros-romantikus világa itt és most ér véget. Amit látunk, sokkalta több persze holmi lemeztektonikai folyamatok száraz definíciójánál és gyűrődéses eredményénél. Az „Appalachia" kifejezés nem csupán földrajzi egységet jelöl, hanem egy önmagában létező, teljesen soha ki nem ismerhető, misztikus világ legmélyebb teljességét zárja egyetlen szóba. Mint az efféle meghatározások esetében lenni szokott, itt sincs általános egyetértés arról, mettől meddig is tart Appalachia. Ez a rejtélyes univerzum ugyanis bár természetszerűleg kapcsolódik az Alabama északkeleti részétől egészen kanadai területekig húzódó, földrajzilag beazonosítható Appalache-hegység kézzelfogható realitásához, kulturális és társadalmi aspektusait tekintve mégis különálló. Az effajta különbséget egyébként sem térképek, sokkalta inkább hangulatok segítségével érzékeljük. Valóban, amint közeledünk ennek a zord világnak a kapujához, mintha percről percre egyre nehezebb volna elhessegetnünk a képtelen kollektív megérzést: Appalachia igenis egy élő, öntudattal bíró entitás, amely kísérteties szépségét csak azoknak engedi megtapasztalni, akik erre méltónak találtatnak. Kevés más szeglete van a világnak, amelyhez ennyi természetfeletti beszámoló és ilyen egységes, összetett hiedelemvilág fűződik.

> misztikus világ, rejtélyes univerzum

Appalachia szigorú szelleme talán épp most emelte ránk súlyos tekintetét: egyszerre sötét, baljós felhők telepszenek ránk, amint igencsak túlterhelt au-

Vidéki elégia – A borús Appalachia
(Bárány Balázs felvétele)

tónk az egyre jobban szakadó esőben kapaszkodik felfelé a hegygerincnek. Két oldalról fojtogatón szorítja közre az erdő mélyzöldje a szerpentin betonját, ezzel is kifejezve a természet hajthatatlan dacosságát, épített civilizációnkkal szemben táplált ösztönös ellenszenvét. Ahogyan távoli, leigázott gyarmatok gyermekei emelik szúrós szemüket a számbeli kisebbségben is náluk hatalmasabb konkvisztádor helytartóira, úgy bámul minket az erdő bölcs sötétje is, hiszen jól tudja, hogy az emberi hegemónia csupán ideiglenes. A ma kikezdhetetlennek tűnő utat egy nap gaz veri majd fel, autónkat felfalja a rozsda, mi pedig bomlásnak indulunk a világ valamely pontján, *six feet under*, ahogy az amerikai mondja.

Meglepve konstatáljuk, hogy hosszú percek óta egyetlen kocsival sem találkoztunk. Monoton haladásunk mintha kiindulópont és cél nélkül, egyfajta limbóállapot börtönében zajlana. A hegycsúcs még messze fölöttünk, a barátságos síkságok viszont már elérhetetlen távolságban alattunk. Egy valami van csupán rajtunk kívül, ami mégis mozogni látszik: maga az út. Ez a szimbolikus, végtelen betonfolyam megállíthatatlanul hatol előre a sűrű ködben, miközben észrevétlenül ránk esteledik. A letekert ablakon át egyszerre csak betolakszik a már-már természetellenesen hűvös külvilág. Habár jó ideje nem szólalt meg egyikünk sem, mégis tudjuk, egyre gondolunk: ember az otthonától ilyen messze, a magány epicentrumához ilyen közel még soha nem járt, mint most mi. Amikor már magunk is kezdjük elhinni, hogy nem vezet kiút a borús purgatóriumból, a távolban hirtelen fények egész láncolata hasít az éjszakába. Egy darabig még mintha félősen bujkálna, néha eltűnik, majd újra felbukkan a fények forrása, míg végre egy kanyar után megpillantjuk Pigeon Forge külvárosának első házait.

A két kocsi közül, ahogy Maconben, úgy itt is, mi érkezünk előbb a szálláshoz. Háromemeletes, meghatározhatatlan színű, a múlt század ‘60-as éveit idéző épület. Puritán berendezés, komor folyosók, mégis van benne valami otthonos. Nem a hotelszoba miatt érkeztünk persze Pigeon Forge-ba, így szinte azonnal a belváros felé vesszük az irányt. Kevéssel az indulásunk előtt egy floridai barátommal beszélgetve megemlítettem, hogy Tennessee államban itt fogunk megszállni. Ő csak annyit mondott, nem mindennapi hellyel lesz dolgunk, és ebben maradéktalanul igaza lett. A centrumig vezető tízperces úton egymást követik a meglepőbbnél meglepőbb látványok. Középkori várkastély mintájára kialakított otthonok; egy egész flottányi bérelhető, rózsaszín Jeep; *pick-up*ok között szlalomozó, bécsi stílusú, kivilágított lovaskocsi; megszámlálhatatlan *Jesus Saves* feliratú tábla; legalább ugyanennyi gyorsétterem; valamint egy interaktív kiállításoknak otthont adó, szó szerint fejjel lefelé álló épület. Pozitív értelemben bár, de a komplett település bizarr. Jó érzés megérkezni a város egyik autentikusabb éttermébe: szól a *country*, hideg a sör, és olyan rántott csirkemájat eszem, amilyet csak a nagymamám tud csinálni. Szinte már túlzó sablonosságnak tűnik, hogy mindeközben Dolly Partonról mesél sugárzó átéléssel az időközben az asztalunkhoz telepedett pultos. A gyakran csak a *country* királynőjeként emlegetett zenei ikon annak idején a várostól csupán néhány kilométerre, egy kis viskóban és nagy szegénységbe született. Felemelkedésének ízig-vérig amerikai története, személyének végtelen bája, valamint politikai semlegessége mind-mind hozzájárultak a zenei adottságok mellett ahhoz a nemzeti kincs státuszhoz, amely ma az énekesnőt jellemzi. Hihetetlen, de a floridai Dunkin Donuts-beli várakozás után másodszor érzem azt, hogy bizonyos abszolút értékek még mindig képesek összehozni eltérő politikai hovatartozású embereket. Ezen lista persze igen szűkös, de kétségkívül létezik, ez pedig bizakodással tölt el. Ekkor már bizton érzem, kiálltuk a Hegység Nagy Szellemének próbáját. Bebocsátást nyertünk Appalachia szívébe; oda, ahol a kísérteteket, mitikus lényeket, rejtélyes eltűnések helyszíneit rejtő erdők között szégyenlősen bújnak meg az efféle kisvárosok, hogy derék lakói aztán régi vágású éttermek kopott asztalainál kínálják hellyel a fáradt vándort, akit mindezek tetejében aztán még fizetni sem hagynak.

Kegyelmi állapot – Metodista templom Erwinben (Tennessee)
(Bárány Balázs felvétele)

G MINT *GRACE*

Másnap reggel frissen ébredünk, próbálunk nem túl későn indulni. A következő úticél Charlottesville, Virginia. A hotelbéli foglalásunkhoz ajándék reggeliutalvány jár egy néhány percnyire található *diner*be, na és ezt a lehetőséget semmi pénzért sem hagynánk ki – mondanom sem kell, persze csupán két főre, amennyire a szállásfoglalásunk is szól. Az étterem meghökkentő mértékig emlékeztet egyik törzshelyünkre Boca Ratonban, a legendás Tom Sawyer's

Restaurantra. Furcsa mód úgy érzem, mintha sokkal régebb óta úton lennénk, és Floridát sokkal régebben elhagytuk volna, mint ahogyan azt valójában tettük. A vallásos és hazafias üzenetek egész dömpingje természetesen innen sem hiányozhat: úgy látszik, Tennesseeben egyetlen bögre kávé vagy tál étel sem lehet teljes a spirituális dimenzió láthatatlan infrastruktúrája nélkül. Bár először megmosolyogtat ez a túlzó pátoszosság, afelől semmi kétségem, hogy a 21. század mesterségesen gerjesztett, cinikus materializmusán túl tátongó űrt kizárólag a transzcendens töltheti be, a posztmodern világiság öntelt orgiája soha.

Aztán újra úton! A lányok panaszkodnak, hogy változatlan a kocsikban az ülésrend, pedig eredetileg folyton rotálódó elosztást terveztünk. Egyelőre azonban marad minden, ahogy eddig, lassan pedig elérjük a Pigeon és French Broad folyók által keresztülszelt Newportot. Gyors pihenő egy kávézóban, utána már meg sem állunk Erwin városáig. Hihetetlen, hogy akárhányszor gondolom egy adott helyről, amelyen áthaladunk, hogy ennél elhagyatottabb, isten háta mögöttibb látképet még a végtelen Appalachia sem tartogathat, újra és újra be kell ismernem, sokadszorra is tévedtem. Egy láthatóan hosszú évtizedek óta elhagyatottan roskadozó benzinkút mellett elhaladva például nem először jut eszembe egy könyv, amely nélkül jó eséllyel ma itt sem lennék. Habár igencsak megosztó, tartalmilag és perspektíváját tekintve pedig egyaránt sokat kritizált írás, nekem néhány éve valódi hitet adott, hogy az akkoriban még gyakorlatilag kivitelezhetetlennek tűnő amerikai ambícióimat megvalósítsam. Egész véletlenül akadt egy nap a kezembe, és nemcsak én, de azt hiszem, a szélesebb magyar olvasóközönség sem igen hallott korábban a fiatal szerzőről, egy irodalmi háttérrel nem rendelkező, Yale-en végzett jogászról. Azóta persze a JD Vance név igencsak másképp cseng, és 2016-ban megjelent könyvét 2020-ban magyarra is lefordították (*Vidéki ballada az Amerikai Álomról*). Bár ő maga Ohióban született és nőtt fel, Appalachiához a lehető legszorosabban kötődő családi gyökerei, valamint a gyermekként ott eltöltött nyarak vitathatatlanul rajta hagyták nyomukat az azóta politikussá avanzsált Vance-en.

> „materializmuson túli radikális kegyelem”

Érkezés Erwin szomorkás városába. Nehéz eldönteni, hogy a borús hangulat a városnak magának vagy a tegnapit idéző időjárásnak köszönhető – a legvalószínűbb az, hogy a kettő együttesen teremti meg ezt a semmihez sem fogható, hűvös és elhagyatott légkört. Az állandóan szürke égbolt, valamint a kialvatlanság és az éhség lassan mindannyiunkon éreztetni kezdi áldatlan hatását. Véletlenszerűen kiválasztunk egy üres parkolót, hogy félreálljunk és megtárgyaljuk, hol ebédeljünk, ami remélhetőleg mindenki tetszését, de legalábbis lemondó, apátiával teli beletörődését elnyeri majd. A kocsiból kiszállva, alig néhány méterrel odébb jókora, bár kissé megviselt tábla hirdeti, hová is kanyarodtunk be: Grace United Methodist Church – Open Sunday 10 AM. Ekkor olyan, leginkább valamilyen mély felismeréshez hasonló érzés kerít hatalmába, ami kimondatlanul is arról biztosít, hogy a jó emberekkel és a jó úton haladok. Még ha igen szoros is a verseny ezen a téren, nincs még egy számomra oly fontos, oly elmondhatatlanul sokat jelentő szó a világon, mint ez: *grace*. Öt betű csupán, mégis olyasmit közvetít, amit még körülírni is nehéz. Olyan radikális kegyelmet, amely bizony érdemtelenül száll ránk, eredendően gyarló emberekre, és aminek teljessége úgy nehezedik halandó vállainkra, ahogyan a bűnt elmosó feloldozás túlvilági súlya szabadítja fel a minderre méltatlan lelkiismeretünket. Jelentésének súlyához méltón az angol nyelvben sok kontextusban és sok funkcióban találkozhatunk vele: templomok és imádságok kapcsán, a kecsesség leírásának eszközeként, illetve mint női személynév. Ekkor veszem csak észre, hogy ki tudja mióta, G is ott áll mellettem a csendben, szintén a feliratra és a hozzá tartozó fából összetákolt templomra emelve álmos tekintetét. Ezekben a néha kékes, néha zöldes árnyalatban játszó szemekben most is ott van bezárva titokzatos szülőföldjének, az ősi Levanténak egésze, a libanoni partokat fáradhatatlanul ostromló mediterrán hullámok sötétje éppúgy, ahogyan a végtelen cédrusok mindig nyugodt zöld sziluettjei. Fura dolog ez, gondolom ekkor, hogy az élet legszebb pillanatait majdnem mindig csend kíséri.

A KIVÁLÓSÁG BÁLVÁNYOZÁSA

Úgy látszik, a lelki és testi táplálék kéz a kézben jár errefelé, a templomtól kőhajításnyira áll ugyanis egy szendvicsező, ahová szerencsénkre be is térünk. Első pillantásra azt gondolná az ember, talán nyitva sincs, úgy rejtőzik két nagyobb családi ház közé ékelődve az étterem. Ennek ellenére többen is ülnek bent, a kalóriák mellett a vidám helyiek teljes termet betöltő hangja is segít visszanyerni erőnket és lelkesedésünket. Semmi kétségem afelől, hogy az út túloldalán, a táblán hirdetett vasárnap 10-es istentiszteletek alkalmával legalább ennyire megtelik élettel a rozoga templom, öreg horgonyként tartva egyben a kis közösség törékeny mikrokozmoszát. Az ablakon át fürkészem az utcaképet, óhatatlanul is az a különös érzésem támad, hogy Istent manapság bizony könnyebb megtalálni a vidéki, kisvárosi Amerikában, mint a keleti part zakatoló, fáradhatatlanul dübörgő metropoliszaiban. Most, hogy jobban belegondolok, Ft. Lauderdale csillogó felhőkarcolói valóban gyanúsan hosszú és világias árnyékot szoktak vetni. Ösztönösen G mellé ültem az asztalnál, most pedig meg is osztom vele ezt a feltevésem, más úgysem értené. Vagy ha értené is, bizonyára nem érezné. Ez a bübloszi maronita lány viszont nagyon is érzi, ahogyan érzi minden nap a múlni nem akaró fájdalmat is, amit egy három évvel ezelőtti, augusztusi nap égetett örökre ő s egész nemzetének lelkébe. Talán a kontraszt abszurditása teszi, de egészen pontosan emlékszem, amint Baja egyik folyóparti kávézójában először olvastam a hírt, miszerint Bejrutot hatalmas robbanás rázta meg. G első kézből érkező beszámolója és odaveszett ismerőseinek történetei megvilágítják, milyen eltökéltség vezet egy pályakezdő libanoni ügyvédnőt előbb egy floridai egyetem politológia tanszékére, majd egy Tennessee állambeli, olcsó szendvicsezőbe: egyfelől a megértés iránti vágy, másfelől a dacos hazaszeretet.

Szép lassan megérkezünk Virginia államba. A kitartóan szemerkélő eső hűségesen követ minket utunkon, estére azonban végre eláll. Pont jókor, hiszen így minden bizonnyal kényelmesebb lesz felfedezni Charlottesville-t. A belváros miliője mintha fennhangon hirdetné, hogy ez a történelmi jelentőségű település klasszikus egyetemváros. Csapatokba verődött fiatalok, egymást érő kocsmák és kávézók, élénk művészeti ökoszisztéma elegye tölti be a vöröses téglaépületek és világos tónusú házak szegélyezte utcákat. Olyan, mintha a híres University of Virginia saját *campus*ának határain elegánsan átlépve, tágabb földrajzi környezetét is önnön hatása alá vonta volna. Amerikában nem ritka az ilyen helyzet, Boca Ratonban én is naponta tapasztalom, milyen mértékig képes egy-egy város karakterét és identitását formálni annak helyi egyeteme (budapesti fejjel eleinte ez egészen meghökkentő volt). Ha már identitás: az egyetemi hovatartozás gyakran egy életen át elkíséri a valamikori diákot. Nem ritka, hogy 70-80 év feletti polgárok egykori *alma mater*ük logójával ellátott pólóban ülnek be akár egy jobb étterembe is, vagy pedig annak színvilágával és nevével ellátott rendszámot igényelnek, esetleg a csomagtartóra ragasztott, hasonló tematikájú matricákkal képesek felragasztani méregdrága autóikat. Arról nem is beszélve, hogy mindez a lojalitás és lelkesedés milyen grandiózus mértékben érhető tetten a sport világában: némelyik egyetemi kosárlabda- vagy amerikaifoci-csapat mérkőzései olyan számban vonzzák az arénákba és stadionokba, valamint a képernyők elé az embereket, hogy azt az öreg kontinens professzionális sportklubjainak többsége is csupán irigykedve figyelhetné. Az olyan presztízzsel bíró egyetemi csapatok, mint például az LSU Tigers (Louisiana State University), a Florida Gators (University of Florida), az Ole Miss Rebels (University of Mississippi), az Alabama Crimson Tide (University of Alabama) vagy az Ohio State Buckeyes (Ohio State University) többmilliós rajongótáborral rendelkeznek, mérkőzéseikre pedig gyakran százezres számban látogatnak ki. Mindez remek indikátora a klasszikus amerikai néplélekneknek is: törzsi attitűdök, a kiválóság bálványozása, kiválasztottságtudat. Eggyel mélyebbre ásva viszont tisztán rajzolódik ki, hogy amikor az amerikai néplélek milyenségét említjük, valójában markánsan különböző közösségek konszenzusos filozófiai keresztmetszetéről beszélünk, nem többről, de nem is kevesebbről.

BIRODALOM SZÜLETIK

Ezen közösségek – Colin Woodard amerikai író és történész után szabadon – akár különálló nemzetekként is leírhatók. Egymáshoz és a világhoz való viszonyuk legtisztábban az amerikai függetlenségi háborút megelőző évek dinamikáinak tükrében értelmezhető, ekkor ugyanis korábban elképzelhetetlennek

Cseroki földön – Tipikus táj az Appalach-hegységben
(Bárány Balázs felvétele)

tartott politikai közeledés indult meg a tizenhárom gyarmat között. Ez a közeledés merőben pragmatikus volt, és legfőképpen nem valami mellett, hanem valami ellenében történt. London rendszeres túlkapásai és abszolutizmusa önmagában képes volt az addig sokszor versengő, egymással korántsem baráti viszonyt ápoló gyarmatokat szövetségi rendszerbe állítani, méghozzá önmaga ellenében. Az óceán túlsó oldaláról hajlamosak vagyunk azt hinni, e területek történelme valahol a függetlenségi háború környékén indul. Ennek azonban szöges ellentéte jellemezte már az 1600-as években is a keleti part kolóniáinak sokszínű világát. Rendkívül komoly világnézeti különbségek választották el egymástól Új-Anglia kimért puritánjait, a napjainkban csak New York City néven emlegetett egykori Új-Amszterdam kozmopolita, nyelvi sokféleségben tobzódó lakosságát, vagy éppen a mai Dél-Karolina vidékén elterülő, hierarchiára és rabszolgatartásra épülő brit gyarmati minták mentén szerveződő ültetvényes világot.

Érdekes és érdemes megfigyelni, hogy habár az Egyesült Államok születése, illetve az ahhoz kötődő korszakalkotó dokumentumok létrejötte kétségkívül egy jogilag legitim, többé-kevésbé egységes és részint centralizált országról tanúskodnak, a mélyben még sokáig húzódtak áthidalhatatlannak tetsző árkok. Oly sokáig talán, hogy ezek bizonyos mértékig még ma is jelen vannak ennek a felettébb összetett társadalomnak a mindennapjaiban. Annak ellenére is, hogy az 1861 és 1865 között dúló polgárháború utáni bő egy évtized, azaz az ún. rekonstrukció kora olyan szerkezeti mélységű adminisztratív egységesítést és államépítési folyamatokat indított meg, amelyekre később – néhány világpolitikai eseménynek hála – ez a fiatal nemzet felhúzhatta a teljes „amerikai évszázadot".

Amerika civilizációs sikersztorija felfogható bizonyos külső faktorok és az azokra adott talpraesett, gyakran igen bátor válaszreakciók, valamint egy tökéletesen egyedülálló földrajzi elhelyezkedés különös kombinációjának eredményeként. Röviden: az ország térben és időben egyaránt rendkívül szerencsés csillagzat alatt született. Az ipari forradalom hajnalán, annak technológiai vívmányait hamar a kereskedelem és logisztika szolgálatába állító Egyesült Államok majdhogynem predesztinálva volt a világhatalommá válásra, de minimum erősen átlag feletti pozícióból várhatta a legújabb kor beköszöntét. Itthon kevéssé ismert, ám abszolút meghatározó fontosságú volt a brit–amerikai háború identitásépítő szerepe is. Amíg Európa jórészt Napóleonra figyelt, amint a túlzott ambícióval rendelkező hadvezérek kedvelt elfoglaltságának – azaz Oroszország földrajzának és szívós népe alábecsülésének – élve útra kelt, hogy hadseregének majdnem egészét a fagyhalálba vezesse, Észak-Amerikában is zajlott ám az élet! Nagy Britannia és az Egyesült Államok 1812 és 1815 között újra nyílt háborúba bocsátkoztak, utóbbi pedig néhány évtizeden belül ismét helyt állt a kor hegemón hatalmának vasakaratával szemben, még ha ezúttal a függetlenségi háború sikeréhez fogható diadal el is maradt. Egy ponton a brit erők – amelyek számos őslakos törzzsel is szövetségben álltak a háború során – még Washington DC-t is lángba borították annak elfoglalását követően, ennek ellenére képtelenek voltak győzedelmeskedni, a konfliktus pedig egyik fél esetében sem eredményezett területi veszteséget. A hivatalosan a *status quo ante bellum*hoz képest változatlan viszonyokat visszaállító eredménnyel záruló konfliktus azonban sikerrel szilárdította meg az Egyesült Államok nemzeti identitását, ezzel hosszabb időre lezárva az 1770-es években megindult identitásfejlődés folyamatát. A háromévnyi vérontás közvetetten arra is lehetőséget teremtett, hogy az ekkor még mindig a kontinens keleti oldalán elhelyezkedő állam megkezdje monumentális nyugati irányú terjeszkedését – a jórészt a britek oldalán harcoló őslakos törzsek ugyanis a háború eseményeinek következtében elvesztették addigi képességüket a nyugati expanzió megakadályozására. E háború eseményei inspirálták továbbá a mai amerikai patriotizmus egyik meghatározó szimbólumát, az ország zászlajának közkeletű nevével megegyezően *Star-Spangled Banner*re keresztelt himnuszának szövegét ugyanis a Baltimore-t érő brit ostromot testközelből figyelő ügyvéd, Francis Scott Key vetette papírra.

A GYÓNÁS

Ha már csillagos-sávos lobogó, egy járdaszegélyen kis híján átesve felocsúdok gondolataimból, s hirtelen tudatosul bennem, Charlottesville olyan civilizációs előszoba, mint a Mély Délt az Appalachia világától elválasztó hegygerincek – megdöbbent, hogy a belvárosban sétálva közel annyi szivárványos zászló vesz körbe minket, mint amennyi amerikai lobogó. Bár utazásunk végcélja még messze, mi mégis a megérkezés nyugalmával rójuk a belváros utcáit. Megállapítom, hogy a naplemente itt is szép. Persze másképp az, mint Florida végtelen, homokos partjairól nézve. Ott, amint a hullámok a karibi világ szikrázó kékségét lassanként az óceán mély, búskomor tónusaira cserélik, és az elveszettnek hitt színek felszöknek az égboltra, hogy azt lilára, narancsra, vörösre mázolják, az ember könnyen elfelejti, hogy más is van a világon, mint ez a színpompás pillanat. Pedig valóban van: ez a virginiai egyetemváros, például, mintha csak most ébredezne egész napos szieszтájából. Talán éppen az az élet költözik most belé, amely napközben Miami strandjait járja át, és amely csak akkor vándorol északabbra, mikor az éj leple visszavonhatatlanul ráborul Florida partjainak súlyos hullámaira. Ekkor már percek óta arról beszélgetünk, vajon milyen lehet itt élni. Tényleg, mit jelenthet ebben a hangulatok metszéspontján megbúvó városkában születni, élni, meghalni? Elvégezni a végeláthatatlan egyéb, általában teljességgel jelentéktelen emberi kötelességet, amelyek a születés és a halál közti *intermezzo*t kitölteni hivatottak? Ugyanakkor az is igaz, hogy az életét itt leélő előtt az átutazó ösztönös, különös-idegen benyomásai egy életen át rejtve maradnak, ami talán az egyetemes *fair play* szellemében alakult így. Ez bizonyára olyan dolog, mint a nyelv, amelyről beszélője időnként azt kívánja, bár hallhatná olyannak, amilyennek azok, akik jelentéstartalmát nem, ám egzotikus csengését, titkos dallamait annál jobban felismerik. Gyakran hangoztatott tézis, miszerint az ember mindennél jobban fél az ismeretlentől. Ez bizonyos értelemben talán igaz, de ugyanakkor magában foglalja ezt is: az ember mindennél jobban vágyik az ismeretlenre. A felfedezésre, az új lehetőségekre, annak reményére, hogy valahol valami vár, ami szebb, mint ami eddig volt. Senkit és semmit nem lehet úgy szeretni, ahogyan egy illúziót szeretünk. Lehet viszont világgá menni; lehet az utolsónak maradt szendvicset elfelezni egy jóbaráttal, lehet bőrig ázni Appalachia erdeiben, lehet megbotlani egy macskakőben Charlottesville ódon utcáin – ezzel a tökéletlen valósággal örömmel beérem.

> „csillagos-sávos lobogó és szivárványos zászló

Elsétálunk egy régi vágású mozi mellett. Az eddigiekhez képest szokatlanul kihalt utca egyik épületén magányában is büszke, égősorral keretezett felirat: *Paramount – Sparkle Motion in Donnie Darko*. Alatta a dátum, május 19. Ez négy nap múlva van. Bár addigra már Massachusettsben kéne lennünk, ennek ellenére mégis ösztönös kíváncsisággal kutatom, pontosan hánykor is lesz a vetítés. Elvégre ki tudhatja biztosan, hogy nem ragad-e meg annyira ez a vörös-téglás, aranyló fényben úszó, álmos kisvárosi este, hogy hirtelen felindulásból itt kezdjek új életet? Igen, tehát pontban nyolc óra – akkor lesz a vetítés, kizárni soha semmit nem szabad. Vagy hat-hét éve nem láttam ezt az egyszerre bizarr és lehengerlő filmet, ráadásul a cselekmény pont itt, Virginiában játszódik. Illúziók, ismét. Az arra való vágyakozás, ami nincs, és nem is lehet. A valóság eközben egy szürrealista jegyeket felvonultató, mélyen emberi expedíció képében vár ma este ránk, nem sokkal azután, hogy kifordulunk a mozi utcájának kongó ürességéből.

A pincehelyiségben kialakított *pub* csordultig tele emberekkel. Vicces, milyen mértékben képes befolyásolni az egész napos utazás az ember időérzékét – mintha legalább egy teljes napja talpon lennék, pedig még este tíz óra sincs. A lépcsőn leereszkedve egyből meglátok két szabad bárszéket a pultnál, a terem átellenes végében. Annak idején sokat koncerteztünk Budapest-szerte a néhány barátommal működtetett zenekarunkkal, éppen ilyen helyeken. Annyi különbséggel, hogy azok ritkán teltek meg így. Mégis, úgy látszik, a sport kapcsán emlegetett izommemória itt is működik – egészen otthon érzem magam ebben az egyszerre ismerős, egyszerre ismeretlen közegben. Egészen mostanáig

Amerikai prófécia – A vallás és a fegyverviselés összekapcsolódása egy benzinkúton vásárolható pólón
(Bárány Balázs felvétele)

fel sem tűnt, mennyire hiányzott az utóbbi években egy bordáim közé fúródó hegyes könyök, amint araszolva küzdöm magam át a ragacsos padló cipőmarasztaló felületén. Végül átszeljük a bőrkabátok tengerét, a söröskorsók pedig ismét sorakozni kezdenek a pulton, mintha csak maconi kollégáikat akarnák utánozni. Számukat tekintve szépen lassan túl is tesznek az előző brigádon. Egy ponton másodszor is vissza kell kérdeznem, mert egyszerűen nem hallom, amit J mond. A háttérben üvöltenek a Dropkick Murphys-, Danzig- és Bad Company-klasszikusok.

Néhány méterrel mellőlünk véletlenszerű időközönként az általános hangzavarba egy olyan orgánum kapcsolódik be, amely még a zenét is gond nélkül szorítja háttérbe. Eleinte alig tűnik fel, zavarni később sem zavar, elvégre nem múzeumban vagyunk. Azért valami mégis megszólal bennem. Jobban belegondolva, talán nem is maga a hang, hanem tulajdonosának a kisugárzása okolható érte. Olyan kisugárzás ez, amit egy elhagyatott, sötét sikátorba befordulva látatlanul is megérzünk; amit az éjszakai buszra felszállva azonnal megismerünk; amit a Blaha aluljáróban kissé megilletődötten, ám mint régi ismerőst üdvözölünk. Nem igazán félelem ez, sosem voltam egy ijedős típus, inkább egyfajta fokozott figyelem valami megmagyarázhatatlan intuíció hatására. „Mit isztok, fiúk?" – hasít a levegőbe most közvetlen közelről az ominózus hang. J-vel összenézünk. Végül is, miért ne éljünk a furcsa idegen kedves gesztusával? Egy perc múlva már hárman zsúfolódunk össze a pult végénél, nagyhangú barátunk pedig meglepetésünkre kifejezetten udvariasnak bizonyul. Rólunk kérdez. Amint meghallja, hogy holnap DC-be megyünk, mintha cinikus mosoly futna át az arcán, de olyan sebesen, hogy nem tudom eldönteni, jól látom-e, vagy csupán képzelődöm. Pillanatnyi hallgatásunkat kérdésként értelmezheti, mert amíg a kezében szorongatott korsó a pulttól a sörhabos bajuszig emelkedik, szinte artikulátlanul hadarja: „Ezek csak ülnek a Kongresszusban, az arrogáns szarháziak. Mindenre van pénz, csak éppen ránk nincs. Nem értik, mert sosem voltak odaát!" Ezt néhány kortynyi ideges szünet követi, majd mintegy az ekkor már üresen ereszkedő korsó útját kommentálva hozzáteszi: „*Mayday, mayday*, zuhanunk." Aztán „bumm", kiált fel egyszerre, majd a földhöz vágja az üres korsót, az pedig milliónyi apró szilánkra robban szét a lábunk alatt. Közelebb hajol, ránk emeli a tekintetét. Egész halkan, mint aki titkot árul el, mondja: „*I'm a murder, boys. An american murderer.*" Eddig sötét szemei mintha egyszerre szikrát vetnének a pince dohos félhomályában. Nem dicsekvés ez, nem is fenyegetés, hanem gyónás. Olyasvalaminek a meggyónása, amihez köze van mindannak, ami holnapi úticélunk szivarfüstös szobáiban történik, és ami dollárban méri a kiontott vért.

A korsó ordítva való széttörésének ténye nehezen vitatható, így néhány jól megtermett úriember hamarosan udvariasan jelzi, ideje indulnunk. Az utcán állva kezdem megérteni: sokszor nem az ember maga a veszély hordozója, hanem az, ami fogva tartja. Egy hozzátapadó, sötét góc, amely viharfelhőként követi, bármerre is járjon. Ki tudja, mióta menekülhet ez a tagbaszakadt, névtelen férfi a sötétség elől. Azt, hogy menekülésének végállomása mi, azt búcsúzáskor könnyen kiolvasom fakó szemeiből. Kérdés nem férhet hozzá, ha továbbra is úgy tölti az estéit, mint ezt a mait, csupán pár év, és levetheti súlyos terhét, martalékul hátrahagyva ennek a néha kegyetlen világnak, amely sokakkal együtt vele is elbánt. J-vel vagy egy percig csak állunk, nézzük, ahogy egyre zsugorodik újdonsült barátunk zömök sziluettje. Ő pedig megadón sétál tovább egy új világba – egy világba, amelyet színes zászlók és kirakatokra ragasztott progresszív szlogenek kereteznek, és amelyben könnyen lehet, neki nincs többé helye, ahogyan annak az Amerikának sem, amelynek szolgálatára egykoron felesküdött. ■